

Novi koncepti gorniških oblečil

Kaj obleči za v gore?

✍ Boštjan Virč

Sodobne puhovke so lahke, praktične in nas ščitijo tako pred mrazom kakor tudi pred vetrom.

✍ Boštjan Virč

Nadaljujemo z opisom modernih oblečil, ki nam jih v vedno večji izbiri ponujajo gorniške trgovine.

Nova zaščitna plast (protection layer)

Že v klasičnem čebulnem konceptu je zaščitna plast (*protection layer*) vetrovka, ki naj bi nas teoretično stoodstotno ščitila pred padavinami in vetrom. Običajno je narejena iz membranske tkanine, ki naj bi zagotavljala dihanje in s tem povezano udobje pri aktivni uporabi. Takšne vetrovke so med slovenskimi gorniki zelo razširjene in izoblikovale se je generično ime »goretex jakna«. Trendi pa gredo v smer opuščanja klasičnih jaken, saj v kombinaciji z uporabo oblečil *softshell* postajajo vse manj potrebne. Na njihovo mesto prihajajo lahke vetrovke, ki s težo 250 do 400 gramov (kar je lahko tudi le tretjina teže klasične jakne) ponujajo primerljivo zaščito. Prav tako zavzamejo bistveno manj prostora in večino

časa preživijo v nahrbtniku, na dan pa jih potegnemo le, ko razmere postanejo res hude. Najbolj razširjene so lahke vetrovke iz zelo tankih in lahkih materialov goretex paclite in conduit silk. Poleg nizke teže in prostornine je ključna prednost tovrstnih vetrovk precej boljše dihanje. Žal se ne moremo izogniti tudi slabim stranem. Tako tanka tkanina je precej občutljiva na mehanske poškodbe. Kroji so ponavadi precej ozki in ne dovoljujejo, da bi pod vetrovko oblekli recimo puhasto bundo v primeru bivakiranja ali neaktivnosti v slabem vremenu. Kapuce so precej poenostavljene in ne nudijo prave zaščite v hudem vetru in padavinah. Nekateri proizvajalci so tako že predstavili jakne, ki temeljijo na ultralahkih tkaninah, imajo pa celotno funkcionalnost standardnih alpinističnih jaken (Berghaus Paclite Alpine Pro, Lowe Alpine Grepon), seveda tudi na račun večje teže in volumna, tako da se spet postavlja vprašanje smiselnosti. Vse to pa ne pomeni, da so klasične

vetrovke izumrle. V ekstremnih razmerah še vedno nudijo boljšo zaščito, so odpornejše proti obrabi, nekaterim so enostavno bolj všeč. Prav tako so robustne vetrne hlače iz materiala goretex XCR še vedno odlična izbira za zimsko gornišstvo. Kot smo že omenjali, so noge manj občutljive na mikroklimo. Poznam alpiniste, ki na standardne jakne prisegajo tudi zato, ker so »toplejše«. To je verjetno res, vendar moram opozoriti, da funkcija vetrovke ni izolacija, saj je razmerje teža/izolacija sila borno.

Kdor res misli, da tovrstna oblačila ohranjajo gornika suhega, naj se v najdražji vetrovki v dežju ali mokrem snegu odpravi na strmo turo z nahrbtnikom. Mislim, da mu bo že čez pol ure jasno, o čem govorim. Narave in zakonov fizike se ne da pregoljufati. Obljube proizvajalcev, ki nam garantirajo suh občutek v vseh pogojih, so seveda zgolj marketinške poteze, realnost je nekaj povsem drugega. Pri tem niti ni več pomembno, ali smo bolj mokri zaradi lastnega znoja, ki v takšni vlagi ne more več prehajati skozi membrano, ali zaradi dežja, ki pride z zunanje strani. Tudi zato nekateri *hardcore* alpinisti ne nosijo s sabo vetrovk, saj pravijo, da je vseeno, če so mokri v vetrovki ali brez nje. Vetrovke nas ohranjajo relativno suhe, ko smo pri miru (ko vedrilo, varujemo soplezalca ali bivakiramo), in še to le za določen čas. Kakor koli je že industriji uspelo, da nas s svojimi izdelki dobro varuje pred vetrom, je očitno v primeru padavin »trčila« ob meje fizike. Čedalje več alpinistov in raziskovalcev se usmerja v raziskavo materialov in oblačil, ki sicer ne bodo nepremočljivi, bodo pa uporabniku omogočali relativno udobje tudi v dežju in snegu. Ne verjamete? Spomnite se le dobrih starih rokavic iz kuhane volne, ki jih veliko ljudi še vedno z veseljem uporablja. Seveda premočijo takoj, ampak glej ga zlomka, tudi ko so mokre, še vedno dobro izolirajo in na koži imamo prijeten občutek. Če zaledenijo, pa še toliko boljše, saj nas v tem primeru ščitijo še pred vetrom. To se imenuje občutek suhosti (*virtual dryness*) in bo verjetno koncept prihodnosti. V igri je tudi ponovno vračanje k naravnim materialom, predvsem k volni. No, pustimo se presenetiti.

Do takrat imamo na voljo različne vetrovke. Ponudba v slovenskih trgovinah je dovolj velika za vse okuse. Za tradicionaliste in ekstremiste

Klemen Mali

Hard shell ali soft shell? Na to vprašanje si mora odgovoriti vsak sam glede na svoje potrebe in želje.

klasične dvo- in troslojne vetrovke, za moderne pa ultralahke. Najbolj zagrizeni tako ali tako prisegajo na svoje *softshelle*.

Novi thermal layer

V sodobnem konceptu oblačenja se je redefinirala tudi plast, ki nas greje oz. v svojem bistvu izolira (*thermal layer*). Klasični čebulni koncept namreč nikoli ni zares upošteval različne intenzivnosti gibanja v gorah. Tako so še vedno pogosti primeri, ko na lep zimski dan posamezniki, oblečeni v termovelur in vetrovko, vsi preznojeni dihajo v hrib, da bi na vrhu kaj hitro ugotovili, da jih zebe. Seveda se je večina gornikov že čisto intuitivno prilagodila novemu konceptu. Navzgor hodijo ali plezajo zgolj lahko oblečeni, morda celo samo v perilu. Višje, če je treba, dodajo še velur ali vetrovko, na vrhu pa oblečejo vse, kar imajo s sabo. S tem ni seveda nič narobe, dejstvo

pa je, da imajo termovelurji svoje omejitve. Sicer izredno dobro dihajo, a zavzamejo veliko prostora in razmerje teža/izolativnost ni ravno najboljše.

Če med turo nosimo *softshell*, bomo za situacije v mirovanju raje posegli po sodobnih termooblačilih, ki so ponavadi narejena iz tanke tkanine, polnjene s puhom ali sintetičnim polnilom. Sodobne puhaste bunde so namreč zelo lahke, ščitijo pred vetrom in se izjemno dobro stisnejo. Ultralahki modeli tehtajo manj kot termovelur debeline 200, stisnejo se na volumen večjega kozarca kisljih kumaric, izolativna vrednost pa je izredna (Mountain Hardwear Phantom, Millet Rescue). Takšen kos oblačila nam izjemno pomaga pri udobju in varnosti na turi. Sam sem v taki bundi udobno spal pozimi v neogrevanih kočah, varoval sopelezalca, kuhal in kartal v zimskem bivaku, na vrhu brez drgetanja malical ali pač samo udobno meditiral in opazoval lepoto okoli sebe. Z uporabo takšne lahke puhovke lahko tudi zmanjšamo težo potrebne spalne vreče za večdnevne zimske ture. V primeru nesreče pa je takšno oblačilo lahko tudi kos, ki odloča o preživetju.

Tudi bolj standardne sodobne puhovke tehtajo manj kot kilogram, običajno pa nudijo še puhasto kapuco, boljše izolirajo kot ultralahke, so malo daljše in mnoge med njimi so z membrano ali premazom tudi (delno) zaščitene pred padavinami. Običajni problem je, da je zunanja plast dejansko narejena iz nepremočljive tkanine, nima pa varjenih šivov, ki prvi začnejo puščati.

V tretjo kategorijo sodijo odpravarske bunde, katerih teža dosega 1,5 kg in več. Smrtni sovražnik puha je seveda vlaga, kjer v ekstremno mokrih razmerah ne pomaga prav nobena zaščita. Ko se puh premoči, namreč izgubi praktično vso izolativno vrednost. Za običajno zimsko uporabo – turno smuko, pohodništvo, enodnevno plezanje, spanje v zimskih sobah in bivakih – to ponavadi ni problem. Za vse ostale situacije – večdnevno plezarijo, bivakiranja na prostem, odprave – pa so boljša izbira bunde s sintetičnim polnilom (Patagonia DAS, Mountain Hardwear Chugach, Mammut Stratus ...), ki so glede na izolativnost malo večje in težje, ampak precej robustnejše in manj občutljive na padavine. Sintetično polnilo (polarguard, primaloft) namreč ohranja večino svoje izo-

lativnosti, tudi če je premočeno. Američani za tovrstne jakne že uporabljajo naziv *belay jacket*, kar bi v prevodu pomenilo jakna za uporabo na varovališčih. Njihov kroj je ponavadi takšen, da jih oblečemo čez vse spodnje plasti, tudi čez vetrovko. Na varovališčih je ponavadi to tudi edina možnost. Takšne bunde so ponavadi cenejše kot puhaste, slabost pa je, da v primeru intenzivne uporabe izgubijo svoje izolativne lastnosti že po nekaj sezonah. Teh sintetičnih bund ne gre zamenjevati s cenejšimi smučarskimi bundami, ki so ponavadi precej težje, imajo manj polnila, polnilo je slabše, za povrh pa so opremljene s celim kupom modnih dodatkov, žepov in podobne nepotrebne navlake.

Vse doslej opisane jakne so namenjene zimski uporabi. Za toplejše mesece ne bo nič narobe, če na dnu nahrbtnika vedno počiva kak termovelur, najboljša rešitev pa so ultralahki puloverji s sintetičnim polnilom (Patagonia Micropuff pullover, Berghaus Infinity Light). Ti tehtajo okoli 300 gramov, kar je približno teža termovelurja debeline 100, njihova izolativna vrednost pa je primerljiva z najdebelejšimi velurji. Poleg tega najlonska tkanina ščiti pred vetrom in manjšimi padavinami. Istočasno to pomeni precej slabo dihanje, ampak saj jih tako in tako potrebujemo predvsem za takrat, ko mirujemo. Tudi v poletnem času takšno oblačilo poveča udobje, naredi bivak znosnejši, v primeru vremenskega preobrata pa prihrani kakšno reševalno akcijo. Analize reševanj v gorah kažejo, da je zelo veliko problemov povezanih prav s tem, da gorniki v zagati pri sebi niso imeli ustreznih oblačil, ki bi jih obvarovala pred mrazom. Z razvojem lahkih in učinkovitih termooblačil ne bi smelo biti nobenega izgovora več.

Prav tako kakor pri *softshellih* so tudi tukaj na voljo brezrokavniki tako s puhastim kot sintetičnim polnilom. Brezrokavniki nam še za manjšo težo ogrejejo sredico telesa, omogočajo pa tudi udobje pri uporabi v gibanju. Ponudba termooblačil pri nas je skromna. Dasiravno imajo praktično vse v Sloveniji prisotne znamke v ponudbi tudi različna puhasta in sintetična termooblačila, jih uvozniki očitno ne naročajo. Pomenljivo je, da sem edino sintetično termojakno v Ljubljani odkril v Igluju

med vzorci za odprodajo. Po drugi strani mi je poslovodja v Promontani zaupal, da so imeli vzorec ultralahke puhovke MHW Phantom v prodaji, a nikakor ni šla v promet. Razumem sicer, da je to povezano s povpraševanjem, po drugi strani pa tudi z izobraževanjem in osveščanjem kupcev. V slovenskih trgovinah sicer lahko najdete nekaj klasičnih puhastih bund, a še te ponavadi zgolj v moških krojih. Precej boljša ponudba je v trgovinah takoj za italijansko mejo, še večja pa seveda v spletnih trgovinah. Za ekstremnejše razmere so na voljo tudi hlače tako s puhastim kot s sintetičnim polnilom.

Različni pogledi

Veliko informacij najdete na spletnih straneh proizvajalcev, precej boljše pa so razne neodvisne ocene in testi, ki nam odprejo oči tudi v smeri, o katerih mogoče sami nismo razmišljali ali si jih nismo hoteli priznati. Meni je osebno najbolj pri srcu zelo zanimiva stran britanskega alpinista Andya Kirkpatricka www.psychovertical.com. Na njej najdete veliko člankov in testiranj opreme, ki so že v osnovi skregani z marketinškimi obljubami proizvajalcev. Vse skupaj pa morate jemati z veliko mero osebne presoje in kritičnosti. Pogledov na eno in isto stvar je zelo veliko. Vsekakor ne gre zanemariti tudi vsega znanja, ki ga je v desetletjih nakopičila športna industrija. Le redki izdelki so res slabi, večina je dobrih, nekateri pa so odlični. Odličnost naj bi se merila predvsem v tem, da izdelek uporabljate, ne da bi o njem razmišljali. Če se v obstoječih oblačilih dobro počutite, ni nobene potrebe, da bi ga vrgli proč. Dejstvo je, da so novi koncept ustvarili gorniki, ki so iskali poenostavitve in izboljšave v tistem, kar je pred nekaj leti pridigala industrija. Danes je industrija sicer res prevzela te ideje, žal pa jih je spet interpretirala po svoje (da ne rečem zakomplicirala) in tako so na trgu mnogi res odlični kosi oblačil, ki, kot sem že omenil, z osnovnim konceptom nimajo kaj dosti zveze. Res je, da oblačila postajajo čedalje lažja, udobnejša in uporabnejša. Nekaterih stvari pa se ne da niti jih ni treba menjati čez noč. Očitno bo klasični oranžnofluorescentni troslojni Mammotov vetrni komplet z velikimi napisi Extreme še

nekaj časa ostal na vrhu želja mnogih gornikov. Sam sem recimo prav zadovoljen z masivnimi zimskimi vetrnimi hlačami, na enodnevnih turah ne nosim rezervnih nogavic in perila, pri velurjih dajem prednost dihanju pred zaščito, ob padavinah se rad zatečem v zavetje vetrovke, na rokavice iz kuhane volne se lahko zanesem tudi v najslabših razmerah, v milejših razmerah prisegam na tanek brezrokavnik iz

Anže Čokl

V topli bundi je tudi nepričakovana zimska noč prijetnejša in predvsem vamejša.

windstopperja, v zimskem času pa brez majhne puhovke v nahrbtniku ne grem nikamor.

Po drugi strani sem na začetku zimske sezone, ko je prvič pritisnil mráz, na grebenu Karavank srečal možaka v razvlečeni bombažni mikici v spremstvu golega psa. Mož je bil kljub vetru in mrazu videti povsem zadovoljen, njegov pes pa je tudi zadovoljno mahal z repom. ●